

Chatten in de les

Een onderzoek naar de meerwaarde van het chatten voor het NT2-onderwijs

ANNE TOORENAAR

Het project 'Chatten in de les' is in het najaar van 1999 uitgevoerd aan het Regio College Zaanstreek Waterland. Vanuit twee verschillende locaties, Zaandam en Purmerend, werd er door twee groepen NT2-cursisten met elkaar gechat. Het artikel gaat dieper in op de rol van de cursisten en docenten die betrokken waren bij dit project. Ook wordt belicht wat chatten nu precies inhoudt en wat het mogelijke leerrendement van het chatten voor het NT2-onderwijs is. Dit wordt geïllustreerd door voorbeelden uit de chatlogs.

Wat houdt chatten in?

Corda (1999, 79) omschrijft chatten als het schriftelijk voeren van een gesprek via internet. Deze definitie onderschrijft de stelling dat chatten een samensmelting is van de vaardigheden spreken en schrijven. Op basis van een analyse van de twee vaardigheden spreken en schrijven (van Veen, 1995; Vedder, 1995), geeft Tabel 1 een antwoord op de vraag hoe deze twee vaardigheden zich tot het chatten verhouden.

De manier waarop spreken, schrijven en chatten zich tot elkaar verhouden vormt tevens het kader voor een theoretisch vergelijkingsparadigma waaruit een meerwaarde van het chatten gedistilleerd kan worden. Belangrijk hierbij is te onderkennen dat bij het chatten van de twee vaardigheden spreken en schrijven, het spreken de hoofdactiviteit is. Het schrijven is de ondersteunende activiteit.

Het wel of niet aanwezig zijn van een gedeelde visuele context laat een essentieel verschil zien tussen het spreken en chatten. Door het ontbreken van een gedeelde visuele context bij het chatten worden cursisten gedwongen heel expliciet te zijn. Doordat zij geen gebruik kunnen maken van extra-

Kenmerken	Spreken	Schrijven	Chatten
Kennis taalfuncties	+	+	+
Gedeelde visuele context	+	-	-
Uitspraak	+	-	-
Spelling	-	+	+
Eenvoudige zinsstructuur	+	-	+
Grammaticale correctheid	-	+	-
Vluchtigheid	+	-	+/-
Snelle beurtwisseling	+	-	+/-
Correctie en reflectie	-	+	+/-

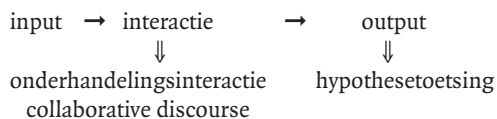
lin-guïstische tekens wordt een grotere aanspraak gemaakt op hun taalvaardigheid.

De laatste drie kenmerken in Tabel 1 hebben alle betrekking op de factor tijd en geven het chatten een geheel eigen karakter. Doordat er sprake is van een dialoogsituatie is het belangrijk dat chatpartners snel op elkaar reageren, veel tijd om na te denken is er niet. Maar omdat alles op het beeldscherm wordt geregistreerd, krijgen de cursisten wel ruim de gelegenheid om zichzelf en elkaar te corrigeren, om te reflecteren en eventuele ontbrekende informatie toe te voegen. Dit in tegenstelling tot het spreken.

De meerwaarde van chatten blijkt echter niet alleen uit de vergelijking met spreken, maar ook uit die met het proces van taalverwerving.

Chatten en het proces van tweede-taalverwerving

Sinds de jaren zestig en zeventig wordt steeds meer nadruk gelegd op de rol die input speelt bij het taalverwervingsproces. Het gaat hier niet enkel om de input zelf. Vooral de relatie die er tussen input en interactie bestaat is van cruciaal belang (zie ook de bijdrage van Poulisse in dit nummer).

Bij de relatie tussen input, interactie en output, zoals weergegeven in Figuur 1, is voor interactie een sleutelrol weggelegd. Interactie moet zowel op vorm- als op inhoudsniveau verwerkt worden, wil deze begrijpelijk zijn.

Bij de verwerking op inhoudelijk niveau gaat het in de eerste plaats om onderhandelingsinteractie. Daarmee wordt bedoeld dat sprekers met elkaar onderhandelen over de betekenis van woorden, de intenties van sprekers, de inhoud van het gesprek, enzovoort. In de literatuur wordt aangenomen dat deze onderhandeling een positieve invloed heeft op het T2-verwervingsproces. Gass (1997) beschouwt conversaties tussen twee tweede-taalleerders bij uitstek geschikt: doordat T2-sprekers de doeltaal nog niet voldoende beheersen, zullen ze te maken krijgen met een complexiteit van onderhandelingsroutines, waarbij de ene onderhandeling de andere uitlokt. Tevens zullen T2-sprekers zich onder elkaar vrijer voelen om fouten te maken en dus ook om te onderhandelen.

Wat de verwerking op vormelijk niveau betreft, is de term *collaborative discourse* van belang. Ook hiervan wordt verondersteld dat het van positieve invloed is op het T2-verwervingsproces (Hatch, 1978). Door moeite te doen om met elkaar tot zinvolle communicatie te komen, zullen T2-leerders sneller en beter een tweede taal leren. Deze gedachte is gebaseerd op kennis van T1-verwerving. Doordat kinderen leren participeren in conversaties verwerven ze syntactische structuren (Wells 1986, Snow 1986).

De onderlinge samenhang tussen de typische kenmerken van het chatten (het ontbreken van een gedeelde visuele context en de rol die de factor tijd speelt) en de verhouding tussen chatten en het T2-taalverwervingsproces kunnen relevante inzichten verschaffen betreffende de meerwaarde van het chatten voor het NT2-onderwijs. Bij het chatten worden de cursisten door het ontbreken van een gedeelde visuele context gedwongen expliciet te zijn in hun taalgebruik, waardoor de (*pushed*) output vergroot wordt en het aannemelijk is dat er eerder sprake is van hypothesetoetsing, onderhandelingsinteractie en *collaborative discourse*. Cursisten moeten immers alle

zeilen bijzetten om tot een begrijpelijk en zinvol gesprek te komen. Daarnaast speelt de tijdsfactor - die het chatten zijn unieke karakter geeft - een belangrijke rol: doordat het gesprek wordt gemonitord en het beurtwisselingssysteem minder snel gaat, heeft de cursist de mogelijkheid tot reflectie op en zonodig correctie van zijn eigen taalgebruik. Hierdoor krijgen NT2-leerders beter inzicht in hun eigen taalgebruik en leerproces.

Tenslotte sluit chatten aan bij een aantal heersende tendensen in het NT2-onderwijs. Chatten is een didactische werkvorm die de zelfwerkzaamheid van de cursisten vergroot en stimuleert. De cursisten worden zelf verantwoordelijk gehouden voor hun leerproces, de docent heeft hier nog 'slechts' een begeleidende en ondersteunende rol in. Tijdens het chatten worden de cursisten op een actieve manier betrokken bij hun eigen leerproces. Zij zijn verantwoordelijk voor het gesprek dat ontstaat, het is hun taak het gesprek te onderhouden en voor een soepel verloop hiervan te zorgen. Bovendien is het leuk voor de cursisten om het geleerde direct toe te kunnen passen in zinvolle en sociale interactie. In zekere zin is er bij chatten sprake van taalcontact buiten de schoolmuren, wat het chatten functioneel, levensecht en attractief voor de cursisten maakt. Dit alles is van positieve invloed op de motivatie van de NT2-leerder, wat vervolgens weer een positieve bijdrage levert aan het taalverwervingsproces.

Het onderzoek

In het najaar van 1999 heeft het Regio College Zaanstreek Waterland het ict-project 'Chatten in de les' uitgevoerd. Vanuit twee verschillende locaties, Zaandam en Purmerend, werd er door twee groepen NT2-cursisten op een vrijdagmiddag met elkaar gechat. Elke groep bestond uit zes vaste cursisten. Voor alle cursisten gold dat zij intensief werkten met

Ijsbreker¹ deel 2 werkten (NIVOR 1.4²). Iedere week werd er gechat aan de hand van een opdracht. Deze chatopdracht was ontwikkeld door een hiervoor speciaal aangestelde werkgroep van docenten en andere betrokkenen. De chatopdrachten sloten aan bij een thema of tekst uit een hoofdstuk uit Ijsbreker deel 2, dat de cursisten die week hadden doorgewerkt. De chatopdracht diende dan ook ter afsluiting van het desbetreffende hoofdstuk.

Alle chatlogs van de cursisten zijn aan een grondige kwalitatieve analyse onderworpen. Voor deze analyse is gebruik gemaakt van het *conversational analysis paradigma* (CA). Pomerantz en Fehr (1997, 65) verwoorden dat als volgt: *'The organisation of talk or conversation (whether 'informal' or 'formal') was never the central, defining focus in CA. Rather it is the organisation of the meaningful conduct of people in society, that is, how people in society produce their activities and make sense of the world about them. The core analytic objective is to illuminate how actions, events, objects, etc., are produced and understood rather than how language and talk are organised as analytically separable phenomena.'* Deze opvatting sluit aan bij het moderne-talenonderwijs. Daarin gaat het ook in de eerste plaats om het juiste sociale gebruik van de taal; aandacht voor de structuur van de taal is naar een tweede plan geschoven. De volgende punten zijn in de analyse meegenomen: het beurtwisselingssysteem, de gebruikte taalhandelingen, de formulering van deze taalhandelingen en de onderlinge relatie tussen de chatpartners.

Het beurtwisselingssysteem

Sequenties bij het chatten verlopen minder vloeiend dan bij *face-to-face* interactie. Door de specifieke rol die tijd speelt bij het chatten en het ontbreken van een gedeelde visuele context is het moeilijk om het beurtwisselingssysteem perfect te laten verlopen. Vaak gebeurt het dat cursisten tegelijkertijd aan het woord zijn en dat reacties later dan in een

normaal gesprek worden gegeven. Bovendien speelt de typevaardigheid en de snelheid van de verbinding de cursisten vaak parten bij een vlotte chat.

De gebruikte taalhandelingen

Met betrekking tot het karakteriseren van de taalhandelingen in de sequentie, zijn er voornamelijk taalhandelingen uit de desbetreffende chatopdracht terug te vinden. Daarnaast komen er taalhandelingen voor die de onderhandelingsinteractie en collaborative discourse betreffen. Gass en Varonis (1985) hebben het discoursemodel voor de onderhandelingsinteractie ontworpen, zoals weergegeven in Tabel 2.

Hierbij houdt ‘trigger’ de uiting in die voor problemen zorgt, de ‘indicator’ signaleert dit probleem, de ‘response’ geeft een uitleg of opheldering van dit probleem en de ‘reaction to response’ is een reactie op de ‘trigger’.

Uiting	Functie
1. Spreker 1: My father now is retire.	1. Trigger
2. Spreker 2: Retire?	2. Indicator
3. Spreker 1: Yes.	3. Response
4. Spreker 2: Oh yeah.	4. Reaction to response

Tabel 2: Onderhandelingsinteractiemodel.

De formulering van de taalhandelingen
Het derde hoofdpunt in de analyse legt voornamelijk de verschillen in taalvaardigheid tussen de cursisten bloot. Er bestaat een duidelijk onderscheid tussen de zwakkere en de sterkere cursisten. Sommige cursisten citeren letterlijk uit de chatopdrachten (ook waar dit absoluut niet past in de context van het gesprek), anderen zijn reeds in staat om eigen

creatieve formuleringen te gebruiken.

De onderlinge relatie tussen de chatpartners

Over dit punt kan het volgende gezegd worden. De identiteit van de sprekers is bekend, maar de relaties tussen de chatpartners verschillen sterk. Soms is er sprake van herkenning of misschien zelfs vriendschap tussen de cursisten. Dit zal een positief effect hebben op de motivatie van de cursisten.

Vragenlijsten en observaties

Naast een kwalitatieve analyse van de logs, is er gebruik gemaakt van vragenlijsten voor docenten en cursisten, en zijn er observaties gemaakt tijdens de feedback- en chatles. Dit om meer en op een andere manier inzicht te krijgen in de meerwaarde van het chatten. Een kwalitatieve analyse geeft een beeld van de manier waarop de cursisten met elkaar chatten en van wat er tijdens zo’n chat precies gebeurt, maar van achterliggende factoren komt lang niet alles aan het licht. Meer inzicht in de factoren zoals de deelnemende cursisten of de chatopdrachten vereist een andere aanpak. Uiteindelijk zijn de resultaten van de vragenlijsten en observaties vormgegeven in een schematische checklist van randvoorwaarden voor een geslaagd chatproject.

De resultaten

De geselecteerde sequenties waaruit een meerwaarde van het chatten voor het NT2-onderwijs valt te destilleren zijn gebaseerd op het model dat in Tabel 3 is weergegeven.

In dit model worden drie categorieën onderscheiden: onderhandelingsinteractie, collaborative discourse en motiverende werking. Van alle categorieën is het aannemelijk dat ze een positieve invloed zullen hebben op het taalverwervingsproces. De drie categorieën zijn in verschillende subcategorieën verdeeld. De onderverdeling in subcategorieën

I. Onderhandelingsinteractie	(a) <i>Other-initiated repair die leidt tot self repair</i>	Wanneer de gesprekspartner duidelijk maakt dat een boodschap onbegrepen blijft, is het voor de T2-leerder noodzakelijk tot een zelfverbetering of correctie te komen.
	(b) <i>Other-initiated repair die leidt tot other repair.</i>	Hierbij gaat het erom dat de gesprekspartner duidelijk maakt dat een boodschap onbegrepen blijft en zelf het initiatief neemt om de ander te verbeteren.
	(c) <i>Self-initiated repair die leidt tot self repair A.</i>	T2-leerder merkt zelf dat hij een fout maakt en komt tot verbetering, het gaat hierbij letterlijk om een verkeerde uitspraak, woordgebruik, enzovoort.
	(d) <i>Self-initiated repair die leidt tot self repair B.</i>	Hierbij gaat het in principe om hetzelfde fenomeen als in categorie I.c. , maar het gaat hier meer om het juist overbrengen van intenties en bedoelingen, het bijsturen van het gesprek, enzovoort.
II. Collaborative discourse	(a) <i>Incorporatiestrategie</i>	De cursisten bouwen hun zinnen op door elementen uit voorafgaande uitingen te lenen en hier eventueel nog nieuwe elementen aan toe te voegen.
	(b) <i>Functionies</i>	De cursisten herhalen de voorafgaande uiting van hun chatpartner helemaal of gedeeltelijk. Vaak wordt slechts één element vervangen door een ander element.
III. Motiverende werking	(a) <i>Herkenning</i>	Het gaat er hierom dat cursisten een stukje herkenning en vertrouwdheid bij elkaar vinden, een belangrijke factor voor prettige communicatie.
	(b) <i>Grappen/humor</i>	Het gaat er hierom dat cursisten het leuk vinden om te chatten, dat ze plezier met elkaar maken
	(c) <i>Interculturalisering</i>	Hier gaat het om uitwisseling van informatie over elkaars culturen, normen en waarden.

Tabel 3: Model voor het vaststellen van de meerwaarde van het chatten.

bij onderhandelingsinteractie is gebaseerd op een onderzoek van Schwartz (1980), die bij collaborative discourse op Ellis (1994).

Bij de samenstelling van de zes chatduo's is gelet op communicatieve en digitale vaardigheden en geslacht. Hierbij werd gestreefd naar een evenwicht tussen zwakke en sterke cursisten in de koppels. In totaal hebben de cursisten 2259 minuten met elkaar gechat. Van deze 2259 minuten zijn er in de analyse 248 minuten (ofwel 11%), bestaande uit 56 fragmenten, gebruikt. De verdeling van de fragmenten over de onderscheiden categorieën is in Tabel 4 opgenomen.

Zoals uit Tabel 4 is af te leiden loopt

het aantal fragmenten per (sub)categorie niet parallel met de gependeerde tijd per (sub)categorie. De volgende drie conclusies zijn belangrijk met betrekking tot de meerwaarde van het chatten voor het NT2-onderwijs. In de eerste plaats is het nuttig om op te merken dat de subcategorie I.a. zowel in tijd als aantal de boventoon voert. Dit komt overeen met de idee dat conversatie tussen twee T2-leerders bij uitstek geschikt is voor onderhandelingsinteractie, en dan met name de *other-initiated repair* die leidt tot een *self repair*. T2-leerders kunnen elkaar effectief helpen bij hun T2-verwervingsproces, en dat geldt ook voor het chatten. Voorbeeld 1 en Voorbeeld 2

		Tijd in %	Aantal fragmenten
I. Onderhandelingsinteractie	(a) Other-initiated repair > self repair	38 %	16
	(b) Other-initiated repair > other repair	0.5 %	1
	(c) Self-initiated repair > self repair A	4.1 %	13
	(d) Self-initiated repair > self repair B	34 %	8
II. Collaborative discourse	(a) Incorporatiestrategie	4.5 %	5
	(b) Functies	2.9 %	5
III. Motivatie	(a) Herkenning	3.7 %	3
	(b) Grappen/humor	7.8 %	2
	(c) Interculturalisering	4.5 %	2
		100 %	56

Tabel 4: Resultaten.

Regel	Tijd	Cursist	Uiting	Toelichting
59	13:53	Purmerend	En jij?	P. stelt hier een wedervraag, zij heeft net verteld wie ze bij begroeting allemaal zoent.
60	13:54	Zaandam	Somaga niet helamaal.	Z. geeft antwoord op de vraag.
61	13:54	Purmerend	Wat jij bedoel?	P. begrijpt dit antwoord niet en vraagt om opheldering.
62	13:55	Zaandam	Niet alle vriend kus geven.	Z. wordt nu gedwongen om nog eens precies naar haar vorige uiting te kijken en komt nu tot een herformulering.
63	13:56	Purmerend	Ja dat is waar.	P. geeft aan dat ze het nu wel begrijpt.

Voorbeeld 1: Onderhandelingsinteractie.

Regel	Tijd	Cursist	Uiting	Toelichting
71	13:45	Purmerend	Ik heb baantij.	P. vertelt iets over zijn vrije tijd.
72	13:46	Zaandam	Wat betegen baantij.	Z. begrijpt het niet en vraagt om opheldering.
73	13:46	Purmerend	Ik heb krantenwijk.	P. wordt nu gedwongen tot een andere beschrijving, hij geeft een verdere specificatie.
74	13:47	Purmerend	Ik werk.	P. geeft voor de zekerheid nog een andere omschrijving.
75	13:47	Zaandam	Oook begrijp sorri.	Z. geeft nu aan dat ze het begrijpt en biedt haar excuses aan.
76	13:48	Purmerend	Edere morgen ik ga bezorgen.	P. vertelt verder over zijn werk.
77	13:48	Zaandam	Hij is krantenwijk heel goed.	Z. geeft hier een positieve reactie op.

Voorbeeld 2: Onderhandelingsinteractie.

illustreren dit.

Ten tweede is het opvallend dat er dertien fragmenten zijn gevonden waarbij een *self-initiated repair* leidt tot een *self repair* A. Verhoudingsgewijs is dit veel, terwijl Schwartz (1980) zegt dat deze categorie bij T2-sprekers relatief weinig voorkomt omdat ze hun eigen fouten vaak niet herkennen. Wellicht speelt het feit dat het chatgesprek geregistreerd

wordt op het beeldscherm hierbij een belangrijke rol. Cursisten krijgen meer inzicht in hun eigen fouten en hebben bij het chatten genoeg tijd voor (zelf)correctie en reflectie, zoals blijkt uit Voorbeeld 3.

Tenslotte moet vermeld worden dat het aantal fragmenten dat getuigt van een motiverende werking niet geheel representatief is voor de observaties die gemaakt zijn tij-

Regel	Tijd	Cursist	Uiting	Toelichting
59	13:42	Zaandam	Kant you voor tallen je land Mooi of niet mooi.	Z. stelt P. een vraag.
60	13:43	Purmerend	Ik denk mijn tallen is mooi.	P. geeft antwoord op de vraag.
61	13:44	Purmerend	Ik kan engilis japon sperken.	P. gaat dieper op het onderwerp in.
62	13:46	Purmerend	Ik ben een keer jouw land gewest in peken.	P. snijdt een ander onderwerp aan (wellicht omdat een reactie uitblijft).
63	13:46	Zaandam	O, sorry. Schrijven (tallen is fout) vertelt.	Z. geeft tegelijkertijd een reactie. Door de antwoorden van P. ontdekt Z. dat hij verkeerd begrepen is. P. corrigeert zichzelf alsnog.

Voorbeeld 3: Onderhandelingsinteractie.

dens de chatlessen en feedbacklessen. De herkenning tussen cursisten was groot en het enthousiasme ook. Tijdens de chatlessen werd veel gelachen door sommige cursisten. Opvallend bij de feedbacklessen was dat cursisten het erg leuk vonden om de chatthema's mondeling met elkaar voor te bereiden. Het enthousiasme over hun eigen cultuur en de interesse in andere culturen komt in de chats niet goed genoeg uit de verf. Ditzelfde geldt voor de categorie 'herkenning' en 'humor/grappen'. Wellicht is het taalvaardigheids- en typeniveau van de cursisten hier nog te laag voor. Het blijft nu eenmaal moeilijk om in een andere taal gevoelens te uiten en emoties te tonen. De Voorbeelden 4 en 5 bevatten fragmenten met een motiverende werking.

De andere 89% van de chattijd is voornamelijk aan de volgende handelingen besteed:

- het openen en afsluiten van de chat;
- het oefenen van de taalfuncties uit de chat-opdracht in zinvolle communicatie;
- het bedenken, intikken, versturen en lezen

- van de boodschappen over en weer;
- het stranden in totale onbegrijpelijke non-communicatie (de cursisten waren dan niet in staat dit zelf op te lossen);
- het afwachten van technische storingen en andere ongemakken.

Vooral het bedenken, intikken, versturen en lezen van de boodschappen over en weer nam veel tijd in beslag. Het precieze aantal minuten is moeilijk weer te geven. In totaal zijn er 2590 uitingen door de cursisten geformuleerd. Dit komt neer op een gemiddelde van 1.1 uiting per minuut. Dit geeft een idee van hoe langzaam het chatten te werk gaat.

Ook uit de resultaten van de vragenlijsten aan docenten en cursisten bleek dat het taalvaardigheidsniveau van de cursisten voor een vlotte en communicatief zinvolle chat aan de lage kant werd bevonden. Hetzelfde geldt voor de digitale vaardigheden van de cursisten, wat ondersteund wordt door de observaties die tijdens de chat- en feedbacklessen zijn gemaakt.

Regel	Tijd	Cursist	Uiting	Toelichting
44		Purmerend	Ik heb jij gezien op de coputer jij bent heel het meis.	P. geeft een compliment over de foto op de computer (de meeste deelnemende cursisten staan met foto en korte omschrijving op de website).
45		Zaandam	Dank je wel.	Z. bedankt hiervoor.
46		Zaandam	Maar ik gezien niet ja fotot.	Z. zegt dat ze P. haar foto niet heeft kunnen vinden .
47		Zaandam	Jij heeft hoofddoek toch ik ook.	Z. veronderstelt dat P, net als zichzelf, een hoofddoek draagt, Z. vraagt hier naar.
48		Purmerend	Heel mooi hoor toch.	P. bevestigt dit en geef een positieve reactie.
49		Zaandam	Nu ik en jij vrienden toch.	Z. is blij met deze herkenning en vraagt of ze vrienden zijn.
50		Purmerend	Ja wel ik wil contact met ja.	P. geeft hier een positieve reactie op en zegt dat ze graag contact wil.
51		Zaandam	Ja zeker.	Z. stemt hierin toe.

Voorbeeld 4: Motiverende werking.

Regel	Tijd	Cursist	Uiting	Toelichting
61	14:05	Zaandam	Wil jij gev jij broer ik gev mijn broer.	(De twee cursisten zijn van elkaar te weten gekomen dat ze beiden nog vrijgezel zijn.) Z. vraag of ze elkaars broers niet kunnen uitwisselen.
62	14:06	Zaandam	Goed of niet.	Z. vraagt of P. dit wel of geen goed idee vindt.
63	14:07	Purmerend	Ik bgerijpt niet.	P. geeft aan dat ze de vraag niet begrijpt.
64	14:08	Purmerend	Wat jij bedoel.	P. geeft (na een ongeveer een minuut) nog op een andere manier aan dat ze de vraag niet begrepen heeft.
65	14:09	Purmerend	Zeg het maar.	P. spoort Z. aan om zichzelf te verduidelijken.
66	14:10	Purmerend	Heb perobll.	P. vraagt Z. of ze misschien problemen (met de computer?) heeft.
67	14:11	Zaandam	Ik bedoelgeef jij broer ik geef mijn broer is goed of niet.	Z. komt met een herformulering van haar eerste uiting.
68	14:12	Zaandam	Tot vogen week tot ziens.	Z. neemt afscheid (op verzoek van docent).
69	14:12	Purmerend	Heel goet.	P. geeft tegelijkertijd aan dat ze nu Z. haar voorstel wel begrijpt en gaat akkoord.
70	14:12	Purmerend	Groente aan je broer.	P. maakt er een grapje van.
71	14:13	Purmerend	Daaaaaaaag naima.	P. neemt ook afscheid.
72	14:13	Zaandam	Dank je welhetzelfde	Z. laat nog merken dat ze P. haar uiting waardeert.

Voorbeeld 5: Onderhandelingsinteractie/motiverende werking.

Conclusie

Uit de resultaten blijkt dat het chatten een meerwaarde kan opleveren voor het NT2-verwervingsproces. Deze meerwaarde schuilt in de drie typische kenmerken van het chatten: het gesprek wordt geregistreerd op het beeldscherm, de specifieke rol die de factor tijd bij het chatten speelt en het ontbreken van een gedeelde visuele context. De laatste twee kenmerken maken dat de cursisten gedwongen worden om snel en expliciet te reageren in het gesprek. Echter, doordat het gesprek gemonitord wordt, hebben de cursisten wel de mogelijkheid tot reflectie op en correctie van hun eigen en elkaars taalgebruik. Dit

verschafft de cursisten dieper inzicht in hun eigen leer- en taalverwervingsproces.

Wel is er een aantal randvoorwaarden waaraan een chatproject moet voldoen, wil het succesvol zijn. Zo is het belangrijk dat deelnemende cursisten van tevoren gescreend worden. Cursisten moeten voldoende taalvaardig zijn en beschikken over redelijke digitale vaardigheden. Docenten gaven aan dat de taalvaardigheid zeker op het niveau van hoofdstuk 20 van *Ijsbreker* deel 2 moet zitten. Daarnaast is het belangrijk dat cursisten in een voorbereidende fase reeds bekend raken met het internet, chatprincipes, chatetiquettes, enzovoort. Als er eerst een paar keer geoefend wordt tussen groepsleden onder-

ling, kan direct gecontroleerd worden of cursisten elkaar begrijpen en kan zonnodig direct worden ingegrepen.

Na afloop van het chatproject bleek dat niet alle chatopdrachten even geschikt waren. Een goede chatopdracht moet aansluiten bij de leefwereld van de cursisten. Daarnaast moet deze uitnodigen tot een gesprek en over enige diepgang beschikken. Alleen het uitwisselen van feiten is onvoldoende voor een goedlopende chat. Een onderwerp als 'een aardig groot gezin' of 'vertel eens wat over jezelf' communiceert veel makkelijker dan een onderwerp als 'van het kastje naar de muur', waarbij cursisten ervaringen met Nederlandse instanties (gemeentehuis, vreemdelingendienst, enzovoort) met elkaar moesten uitwisselen.

Tenslotte is het belangrijk dat cursisten na iedere chatsessie gelegenheid krijgen tot inzage in hun eigen chatlogs. Dit kan gebeuren in een feedbackles. Daarin kan de volgende chatsessie mondeling worden voorbereid. Hierbij is het belangrijk dat de feedbacklessen op beide locaties nauwkeurig op elkaar aansluiten. Cursisten krijgen dan dezelfde instructies en beginnen met dezelfde verwachtingen aan de volgende chatsessie.

NOTEN

1. Liemberg, E., Huizinga, M. & Jansen, F. (2000). *Ijsbreker. Basisleergang Nederlands voor volwassen anderstaligen*. Utrecht: Thieme-Meulenhoff.
2. NT2 vorderingstoetsen niveau 1, 2 en 3, Citogroep.

LITERATUUR

Corda, A. (1999). *Internet in het talenonderwijs*. Bussum: Coutinho.

Corda, A. & Westhoff, G. (2000). *Auto's met ovale wielen. Een referentiekader voor het schatten van de meerwaarde van ICT voor het MVTO*. Enschede: NaB-MvT.

Ellis, E. (1994). *The study of second language acquisition*. Oxford: University Press.

Gass, S. (1997). *Input, interaction, and the second language learner*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Gass, S. & Varonis, E. (1985). Task variation and nonnative/nonnative negotiation of meaning. In S. Gass & C. Madden (eds.), *Input in the second language acquisition* (pp.149-161). Rowley, MA: Newbury House.

Hatch, E. (1978). Discourse analysis and second language acquisition. In E.M. Hatch (ed.), *Second language acquisition: a book of readings*. Rowley, MA: Newbury House.

Pomerantz, A. & Fehr, B. (1997). Conversational analysis: An approach to the study of social action as sense making practices. In T. van Dijk (ed.) *Discourse studies: a multidisciplinary introduction*. Volume 2. London: Thousand Oaks/New Dehli: Sage Publications.

Schwartz, J. (1980). The negotiation for meaning: repair in conversations between second language learners of English. In D. Larsen-Freeman (ed.), *Discourse analysis in second language research*. Rowley, MA: Newbury House.

Snow, C. (1986). Conversations with children. In Fletcher & Garman (eds.), *Language acquisition*. Second edition (pp.69-89). Cambridge: Cambridge University Press.

Toorenaar, J.M. (2001). *Chatten in de les. Een onderzoek naar de meerwaarde van het chatten voor het NT2-onderwijs*. Scriptie Opleiding Algemene Taalwetenschap. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.

Veen, C. van (1995). Spreken. In J. Hulstijn e.a. (red.), *Nederlands als tweede taal in de volwasseneducatie* (pp. 115-142). Amsterdam: Meulenhoff Educatief.

Vedder, I. (1995). Schrijven. In J. Hulstijn e.a. (red.), *Nederlands als tweede taal in de volwasseneducatie* (pp. 143-166). Amsterdam: Meulenhoff Educatief.

Wells, G. (1986). *The meaning makers: Children learning language and using language to*